

STRATEGIA MANAGERIALĂ A RESURSELOR NATURALE ÎN ACTUALUL CONTEXT EUROPEAN

GEORGESCU Nicoalaie*, TĂLMĂCEAN Ioana**, ANTTILA Cristina***

*Universitatea „Alma Mater” din Sibiu, Str. Someșului, nr. 57

Tel/fax: +40269250008, Email: rector@uamsibiu.ro

**Universitatea „Alma Mater” din Sibiu, Str. Someșului, nr. 57

Tel/fax: +40269250008, Email: talmacean@uamsibiu.ro

***Universitatea „Alma Mater” din Sibiu, Str. Someșului, nr. 57

Tel/fax: +40269250008, Email: cristina.anttila@yahoo.com

Rezumat: Planeta nu este a actualei generații și nici a copiilor noștri, ci a nepoților și strănepoților noștri și trebuie lăsată curată și cu posibilități de prelungire a duratei vieții – la fel suprafețele agricole cu potențial productiv.

1. Noțiuni introductive

Baza obiectivă a managementului o constituie activitatea umană, managementul fiind un proces de dirijare și orientare a activității resurselor umane în scopul realizării unor obiective aducătoare de profit.

Ca știință, artă și experiență profesională deosebită, managementul a constituit dintotdeauna baza dezvoltării societății umane, folosindu-se creierii cele mai luminate în tot ansamblul tehnicilor de organizare și administrare, de previzionare și modernizare a structurilor organizaționale, acceptând noile provocări privind competitivitatea, exigențele sociale, nevoile multiple ale utilizatorilor, concomitent cu respectarea restricțiilor cu privire la mijloace¹, în vederea obținerii unui profit cât mai ridicat.

Se poate afirma faptul că managementul reprezintă ansamblul intervențiilor, metodelor și tehnicilor de programare, organizare, alocare de resurse, control și activare, prin care se asigură realizarea obiectivelor propuse.

După O. Nicolescu și colab.², din punct de vedere al managerului, managementul mai poate fi definit astfel:

- Procesul de coordonare a resurselor umane, financiare, fizice și informaționale în vederea realizării scopului final al organizației: obținerea de produse în condiții de eficiență sporită;
- Procesul de obținere și combinare a resurselor umane, fizice și financiare în scopul îndeplinirii obiectivelor primare ale organizației, produse și servicii dorite de către un anumit segment al societății.

Din punct de vedere științific, managementul poate fi interpretat ca fiind știința tehnicilor de conducere a unei întreprinderi, societăți comerciale etc.

Succesul în managementul unei organizații, indiferent de profilul și activitatea acesteia este conturat și susținut în funcție de promovarea managementului strategic.

1.2. Conceptul de strategie

Strategia este un concept cu o istorie îndelungată, multimilenară, însă primul care a subliniat importanța

deosebită a strategiei privind activitatea unei societăți a fost Peter Druker în anul 1954. La scurt timp Chandler, în 1962 în lucrarea „Strategies et Structure de l'entreprise” relatează despre determinarea pe termen lung a scopurilor și obiectivelor unei întreprinderi, adoptarea în perspectivă a unor acțiuni și alocarea resurselor necesare pentru a le atinge³.

Managementul strategic stabilește scopurile, pune accent pe identificarea punctelor forte și a celor slabe, pe importanța oportunităților și amenințărilor externe, din perspectiva desfășurării optime a forțelor pentru atingerea obiectivelor stabilite.

Obiectivele strategice trasează obiectivele de perspectivă, ajută în procesul de evaluare, dezvăluie prioritățile, reduce incertitudinile, minimizează conflictele și în final furnizează fundamentul pentru planificarea, organizarea, coordonarea, motivarea și controlul eficient al activităților.

Fiind un proces orientat pe obiective majore a căror realizare este proiectată în timp, managementul strategic prezintă trei mari etape:

- Formularea strategiei;
- Implementarea strategiei;
- Evaluarea strategiei.

Într-o organizație de dimensiuni mari, cele trei etape ale managementului strategic se pot găsi la fiecare nivel ierarhic de conducere.

1.3. Noțiunea de resursele naturale ale mediului și rolul acestora în contextul secolului XXI

Resursele naturale sunt acele elemente materiale, existente în mediu care pot fi utilizate de un sistem biologic. Ele sunt: geochimice, energetice, genetice și alimentare. Noțiunea de resursă naturală include elementele chimice, energia existentă pe Pământ, cât și o parte din informația stocată sub forma de programe genetice privind utilizarea primelor 2 tipuri de resurse. Resursele geochimice sunt regenerabile, masa și compoziția planetei fiind constante, principala resursă de energie, cea solară este inepuizabilă la scara existenței biosferei. Omul utilizează resursele naturale

¹ Matei Lucica, *Management public*, Editura Economică, 2001.

² Nicolescu Ovidiu, Verboncu Iulian, *Management general*, Editura Universitară, 2008.

³ Chandler A.D., *Strategies et Structure de l'entreprise*, 1989.

într-un mod specific, nu numai pentru satisfacerea nevoilor biologice, dar și pentru crearea mijloacelor de transformare a mediului, de satisfacere a cerințelor create de dezvoltarea sa socială.

Evoluția biosferei se corelează cu o permanentă diversificare a informației genetice care a avut ca urmare transformarea în resurse a unui număr din ce în ce mai crescut de substanțe și forme de energie. Omul a extins modul de utilizare a resurselor naturale și le-a completat substanțial pe parcursul istoriei: piatra, bronzul, fierul, aluminiul.

Resursele energetice din mediu au tendința, conform principiului al doilea al termodinamicii, să se repartizeze uniform, ceea ce la nivel planetar echivalează cu pierderea ei parțială în spațiul cosmic și imposibilitatea de reutilizare. Resursele de energie nu se pot reutiliza, fiind nevoie de o aprovizionare care se realizează de la Soare, prin intermediul energiei radiative a acestuia. Oxigenul atmosferic, apa, radiația solară, dintr-un biotop sunt tot resurse naturale, dar concentrația lor per ansamblu, nu mai este ca acum 6000 de ani.

Există și resurse pe care organismele biosferei nu le pot utiliza direct, fiind utilizate pe baza unor cunoștințe dobândite în viața socială și numai după o prelucrare prealabilă. Sunt resurse care includ pe parcurs o mare cantitate de muncă umană, cum este cazul **combustibililor fosili**, a **metalelor**, și a altora.

Oxigenul din aer este o resursă indispensabilă pentru organismele aerobe, dar găsimu-se din abundență în atmosferă, nu este socotită ca resursă economică decât atunci când este îmbuteliat și utilizat în diverse activități medicale sau tehnice. În mod asemănător, apa nu constituie o resursă economică în condiții de abundență, dar ea se transformă repede într-o astfel de resursă în condiții de insuficiență, când trebuie adusă de la distanță, sau stocată prin amenajări speciale și furnizată contracost.

Resursele genetice. Ecologia se afla la începutul unor generalizări de amploare privind funcțiile pe care genofondul speciilor îl joacă în rețeaua complicată de interacțiuni din care este formată biosfera. Genofondul speciilor și respectiv a tuturor populațiilor biologice existente pe glob alcătuiesc genofondul biosferei, genofondul mondial sau patrimoniul genetic mondial. El se împarte în patrimoniul genetic spontan, agricol, microbiologic.

Resursele alimentare au un conținut mai larg. Resursele alimentare se diversifică în raport cu particularitățile speciilor și locul pe care ele îl ocupă în ecosistemele biosferei. Există 2 categorii de resurse alimentare: **resurse minerale**, care furnizează organismelor atomii necesari edificării proprii și **resurse organice**, care conțin pe lângă acești atomi și energie stocată sub formă de legături chimice.

Conceptul de resurse naturale are o semnificație profundă, incluzând toate elementele naturale indispensabile vieții omului și dezvoltării economice. Conservarea lor în beneficiul urmașilor nu este posibilă prin adoptarea unui program de încetinire a progresului tehnic, ci prin orientarea acestuia, spre perfecționarea activității legate de gestionarea resurselor. Gestionarea lor are un caracter global și național, sistemul economic mondial reprezentând cadrul real al utilizării acestor resurse. Să nu uităm de caracterul etic al gestionării resurselor mondiale prin instaurarea unei ordini

economice mondiale care să asigure condiții de viață decente pentru toți membrii comunității internaționale.

Un rol prioritar în cadrul acestui proces îl joacă **resursele naturale, factor de echilibru între cererea crescândă a societății și oferta limitată a habitatului Pământ.** Valorificarea lor în condițiile actuale trebuie să asigure tocmai această balanță stabilă între social, economic și mediu.

Timp de mii de ani, problema principală a fost „cum apărăm omul de forțele oarbe ale naturii”; la sfârșitul acestui secol, această paradigmă s-a schimbat și a devenit „cum apărăm natura de inconștiență, nepăsarea, excesele și activitatea nocivă a omului”. Chiar dacă s-au înregistrat creșteri ale productivității și implicit ale bunăstării, pe baza modelului de dezvoltare tehnologică și economică adoptat, prețul a fost plătit prin:

- continua degradare a mediului;
- efecte sociale negative;
- exploatarea irațională și inadecvată a resurselor și materiilor prime.

2. Resursele naturale și creșterea economică europeană

În ciuda modernizării tehnologiilor, presiunea asupra mediului a înregistrat o creștere mai rapidă decât populația Europei, creându-se astfel un deficit de resurse naturale atât pentru noi, cât și pentru generațiile viitoare.

Cu excepția Finlandei, Letoniei și Suediei, toate țările Uniunii Europene se confruntă cu un deficit de resurse naturale.

Chiar dacă aceste țări dispun de rezerve importante comparativ cu celelalte membre UE, aceasta nu înseamnă că le și gestionează corect. De exemplu, în Finlanda, presiunea asupra mediului a crescut cu 70% începând din 1975, una dintre cele mai mari rate de creștere din cadrul UE.

De asemenea, Germania împreună cu Bulgaria și Letonia au reușit să își reducă amprenta ecologică (un indicator ce măsoară cererea de resurse naturale în baza consumului unui singur individ) în ultimele trei decenii.

Realizările acestor țări sunt cu atât mai notabile cu cât, în același timp, au reușit să își crească și indicele dezvoltării umane. Dar amprenta ecologică a Germaniei e încă de 2,5 ori mai mare decât resursele naturale de care dispune.

Diferența dintre amprenta ecologică și biocapacitate (capacitatea bioproductivă a sistemelor naturale) e practic cea dintre cererea omului și capacitatea naturii de a oferi.

3. Managementul strategic al resurselor naturale în România

O Românie durabilă din punct de vedere managerial impune:

- închiderea ciclurilor de producție, prin folosirea și reciclarea deșeurilor;
- reducerea folosirii combustibililor fosili;
- îmbunătățirea calitatii materialelor, pentru a prelunge viața economică a produselor fabricate din aceste materiale;
- scăderea intensității transporturilor.

În acest context, se impune ecologia ca știință care se ocupă cu conservarea și regenerarea mediului ambiant și care are la bază următoarele principii:

- *toate sunt legate de toate* - se referă la importanța pe care mediul înconjurător o are pentru o multitudine de domenii conexe;
- *totul trebuie să ducă undeva* - principiul indestructibilității materiei (în natură nu trebuie să existe deșeuri);
- *natura se pricepe cel mai bine* - ecologia devine știința responsabilă cu guvernarea legilor alianțelor strategice dintre om și natură, omul beneficiază de resursele naturale pe care nu și le poate crea singur, iar natura trebuie la rândul ei să se simtă ocrotită și nu distrusă de această alianță;
- *nimic nu se capătă pe gratis* - poluatorul plătește.

Atitudinea față de mediu se poate concretiza în următoarele etape:

- *Protecția mediului natural*, care presupune cunoașterea temeinică a lui și a interacțiunilor dintre sistemul social-economic și sistemele naturale, prevederea consecințelor mai apropiate și mai îndepărtate ale acestor interacțiuni;
- *Utilizarea rațională și cu economicitate maximă a resurselor naturale*, indiferent de originea lor;
- *Prevenirea și combaterea scrupuloasă atât a degradării mediului*, provocată de om, cât și a celei produse de cauze naturale;
- *Armonizarea intereselor imediate*, de lungă durată și permanente ale societății umane în utilizarea factorilor naturali de mediu.

Pentru realizarea acestor obiective, este necesar ca dezvoltarea economico-socială să se efectueze pe temeiul cunoașterii atente a implicațiilor ecologice și a consecințelor în acest domeniu și pe cercetarea cu grije a contradicțiilor pe care ele le pot provoca, stabilind, în fiecare caz, modalitățile practice de soluționare eficientă a respectivelor contradicții.

Aceasta presupune o lărgire a câmpului cercetării economice, dar și o nevoie stringentă de îmbogățire a viziunii asupra dezvoltării și criteriilor economice.

La întrebarea care este problema ecologică cea mai amenințătoare / studiile de specialitate au delimitat următoarele categorii:

• Poluarea aerului	32 %
• Depozitarea deșeurilor toxice	26 %
• Utilizarea necorespunzătoare a resurselor	23 %
• Poluarea râurilor	17%
• Zgomotul	2%

Cerințele actuale se concretizează în primul rând pe nevoia de noi tipuri de tehnologii, respectiv:

- *tehnologii raționale* - tehnologii cu consumuri reduse de materiale și energie;
- *tehnologii curate* - care implică ecologizarea tehnologiilor existente;
- *ecotehnologii* - tehnologii noi, adaptate cerințelor ecologice.

În acest context, deșeurile reprezintă o problemă majoră în fiecare țară europeană, iar cantitățile de deșeuri sunt în general în creștere. Generarea deșeurilor implică o pierdere de materiale și energie și impune costuri economice și de mediu ridicate pentru societate pentru colectarea, tratarea și prelucrarea lor.

Astfel, se impune un program de management ecologic ale cărui elemente de control sunt analiza, politica și planul de acțiune și care necesită implicarea tuturor departamentelor unei organizații.

Managementul ecologic, respectiv protecția mediului se face prin: tehnologie și materiale curate/programe manageriale; soluții pentru zonele în care apar erori; curățirea după dezastru ecologic.

Inspirația și "inteligenta ecologică" fundamentează obiectivele companiilor în condițiile asigurării profitului.

Dintre acestea se pot menționa:

- eliminarea conceptului de deșeuri în crearea produsului folosind materiale, energie și resurse care pot fi imediat reciclate, refoșite și introduse în natură;
- eliminarea tuturor substanțelor care par nocive sănătății omului sau sistemului natural;
- asumarea responsabilităților pentru toate stadiile ciclului de viață ale produsului;
- dezvoltarea unor structuri/modele financiare care să reflecte costurile cu accent pe partea de proiectare/inginerie /fabricație.

Problemele gestionării deșeurilor se înscriu, de obicei, în regulile generale ale activităților economice, rolul determinant revenind inițiativei agenților economici publici și privați în scopul obținerii unor profituri corespunzătoare cu efortul depus pentru reciclare și valorificare.

Un loc bine determinat în categoria deșeurilor revine deșeurilor textile, importanță susținută de faptul că în costurile operaționale materia primă ocupa un procentaj ridicat.

Reciclarea deșeurilor textile este o direcție prioritară a managementului strategic, dublată de eficiența în:

- activitatea de design;
- implementarea practicilor și procedurilor;
- alegerea utilajelor și tehnologiilor.

Prevederile legii referitoare la circuitul deșeurilor, cât și tendința de creștere a taxelor de depozitare acționează din ce în ce mai intens, ceea ce determină existența unei strategii proprii în domeniu, bazată pe selectivitate, avangardă tehnologică, înaltă competitivitate, profitabilitate.

Tot mai mult se impun eco-bilanțurile, schemele de eco-audit, analiza ciclului de viață al produsului, sistemul de eco-etichetare care asigură armonizarea tehnologiilor de prelucrare a deșeurilor din textile, a produselor textile cu conținut de fibre recuperate cu cerințele UE.

Plecând de la ideea necesității la nivel național a unui management strategic, direcțional și operațional, se impune:

- cunoașterea cantității și calității deșeurilor produse, a producătorilor și a proceselor din care acestea rezulta, a traseului și a destinației finale a acestora;
- reducerea cantității de deșeuri la producător, prin intervenții în tehnologie sau prin valorificarea acestora printr-o verigă intermediară;
- stabilirea, pentru deșeurile a căror apariție nu se poate evita sau care nu se pot recicla, a unor modalități de eliminare sau reintegrare în mediul natural, cât mai puțin daunatoare acestuia.

În procesele tehnologice de fabricație aferente subsectorului industriei textile, rezultă deșeuri clasificate astfel:

Deșeuri recuperabile:

- deșeuri rezultate în fazele de filare, care sunt reintroduse în procesul de fabricație;
- deșeuri de la fazele de croit din tricotaje, ce se pot folosi pentru piese mici;
- deșeuri de fire din filaturi, țesătorii, tricotaje, capete și fâșii de țesături din țesătorii, finisaje și secții de tricotare și peticele din fazele de croire, care se valorifică în

cadru ramurii textile prin realizarea de fire de vigoană, textile neșesute, vată de tapițerie pentru mobilă și auto, materiale izolatoare, geotextil etc. (cca 60% din deșeurile recuperate);

Deșeurile nerecuperabile – care se incinerează sau se aruncă la gropile de gunoi.

Prin prelucrarea pe tehnologii tradiționale clasice/neconvenționale corespunzătoare, domeniile potențiale de utilizare a fibrelor recuperate pot fi:

- articole de îmbrăcăminte de protecție;
- textile tehnice;
- materiale fono și termoizolante/matcriale de construcții;
- compozite cu ranfort textil (industria de automobile, navala, construcții);
- geotextile;
- agrotextile;
- produse pentru protecția mediului.

Concluzionând preocupările în domeniul deșeurilor, se pot menționa următoarele direcții de acțiune:

- alegerea unei strategii în funcție de criterii tehnice, economice, sociale;
- stabilirea procedurilor decizionale aferente strategiei adoptate;
- stabilirea modalităților de valorificare a deșeurilor la sfârșitul duratei de viață; elaborarea tehnologiilor de prelucrare a deșeurilor rezultate în producție;
- proiectarea și lansarea unor noi produse;
- identificarea corectă a fluxului generator de deșeurii;
- identificarea "actorilor" și a căilor de acces;
- identificarea diferitelor organizații interne și externe necesare punerii în practică a valorificării;
- implementarea unui sistem de urmărire și control dinamic și convergent.

4. Soluții oferite de Uniunea Europeană pentru protejarea naturii

4.1. Bani nerambursabili pentru protejarea naturii

La nivel național, s-a creat rețeaua Natura 2000, o rețea ecologică de arii naturale, acesta fiind soluția prin care Uniunea Europeană se străduiește să împacă cele două nevoi vitale ale oamenilor, nevoia de a păstra natura vie și nevoia de dezvoltare economică.

Investițiile de mediu conduc la dezvoltarea durabilă în domeniul industrial și comercial și sunt puternic conectate cu creșterea economică durabilă.

Uniunea Europeană oferă bani nerambursabili pe care oamenii de afaceri îi pot investi în:

- Extinderea și modernizarea sistemelor de apă și apă uzată
- Dezvoltarea sistemelor de management integrat al deșeurilor
- Implementarea sistemelor adecvate de management pentru protecția naturii
- Reducerea poluării și diminuarea efectelor schimbărilor climatice prin restructurarea și reabilitarea sistemelor de încălzire urbană pentru atingerea țintelor de eficiență energetică în localitățile cele mai afectate de poluare.

4.2. Sistemul de etichetare ecologică. Certificarea produselor cu floarea europeană ecologică

Creșterea economică, având la bază protecția mediului, se prezintă ca prioritatea zero a Uniunii Europene. Pentru

a atinge acest scop, UE oferă fonduri importante destinate dezvoltării sistemelor ecologice. Pentru a marca produsele și serviciile „prietenos” cu natura, operatorii economici din spațiul comunitar pot dobândi „floarea europeană ecologică”.

Din 2005, există un program de finanțare pentru acoperirea costurilor necesare obținerii etichetei ecologice, respectiv programul „Creșterea competitivității produselor industriale”. Finanțarea se realizează în sistem de rambursare. Pentru IMM, finanțarea publică este de 65%. Pentru obținerea sprijinului financiar, posibii beneficiari vor depune la registratura Ministerului Economiei și Finanțelor dosarul de finanțare.

Scopul introducerii etichetei ecologice este de a *promova produsele care au un impact redus asupra mediului*, pe parcursul întregului lor ciclu de viață. Solicitantul va suporta tariful pentru solicitarea acordării etichetei, costurile pentru testarea sau verificarea produselor în procesul de evaluare a performanțelor acestora, în conformitate cu criteriile specifice de acordare a etichetei ecologice.

Lebăda Nordică este eticheta ecologică nordică oficială, sistemul fiind comun pentru Suedia, Finlanda, Norvegia și Islanda. Simbolul verde este valabil pentru aproximativ 44 de grupuri de produse, reprezentând peste 1.100 de produse. Pentru a primi dreptul să-ți marchezi produsul cu acest simbol, trebuie să demonstrezi că și produsul nu dăunează mediului pe parcursul întregului ciclu de viață. Nu doar în spațiul european găsim asemenea etichete, ci și în state de pe Continentul American, Asia sau Africa.

5. Concluzii

Aspectul ecologic trebuie să reprezinte o componentă permanentă a procesului economic decizional, și trebuie să țină cont de faptul că orice folosire a resurselor naturale pentru satisfacerea unor nevoi nevitală sau a unor nevoi vitale pe căi neeconomice, reprezintă o cantitate de viață mai mică în viitor. De aceea, managerul trebuie să aibă cunoștințe atât tehnice, juridice, financiare, cât și ecologice, pe care să le integreze în judecățile economice. Indicatorii dezvoltării sunt instrumente în procesele decizionale, menite să realizeze consolidarea legăturilor pozitive dintre dezvoltare și mediu și să rupă legăturile negative dintre creșterea economică și deteriorarea mediului.

Dezvoltarea economică și prosperitatea vor continua să exercite o presiune puternică asupra capacității planetei de a răspunde cerințelor în materie de resursă și de absorbție a poluării. De aceea, societatea trebuie să facă eforturi pentru a reduce impactul negativ exercitat de creșterea economică asupra mediului înconjurător, eforturi concretizate în investițiile de mediu în concordanță cu creșterea demografică.

Note bibliografice:

[1] Naneș M, *Managementul strategic al întreprinderii și provocările tranziției*, Editura All Beck, București, 2000.

[2] Nicolescu O. (coordonator), *Sisteme, metode și tehnici manageriale ale organizației*, Editura Economică, București, 2000.

[3] Nicolescu O. (coordonator), *Strategii manageriale de firmă*, Editura Economică, București, 1996.

[4] Popa I., *Management strategic*, Editura Economică, București, 2004.